

МОНІТОРИНГ ЧИННИКІВ ШКІЛЬНОГО ТРАВМАТИЗМУ ТА ЙОГО ПРОФІЛАКТИКА В СИСТЕМІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ

Ірина БРІЖАТАЯ

Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка

Серед комплексу навчально-виховних заходів шкільної системи фізичного виховання, особливе місце займає профілактика дитячого травматизму [1], практична реалізація якої можлива при певних умовах організації навчального процесу (В.М. Бутрин, 1984; А.С. Палько, 1984; В.А. Лепешкин 1988; А.Ф. Синяков, 1989; Ю.Г. Толокнов, 1995; А.П. Конох, 1999) та дослідженнях чинників шкільного травматизму [2,3] з визначенням напрямків його попередження.

При вивченні цієї проблеми нами було з'ясовано: у навчальних планах і програмах підготовки та підвищення кваліфікації вчителів фізичної культури було приділено недостатньо уваги методикам попередження травматизму; майже відсутня шкільна система постійної профілактики дитячого травматизму; у нормативних актах, документах, інструкціях не уніфіковані функції учасників навчального процесу з питань попередження шкільного травматизму.

Тому за мету нашої роботи було обрано: на прикладі освітньої діяльності навчально-виховних закладів шкільного типу Сумської області визначити структуру і зміст профілактики шкільного травматизму та створити і впровадити систему його попередження в процесі фізичного виховання.

У 2000-2002 р.р. нами була розроблена експериментальна програма, яка дала змогу:

- 1) систематизувати чинники шкільного травматизму; 2) провести моніторинг діяльності вчителів фізичної культури за напрямками попередження травматизму учнів; 3) виявити травмонезбезпечні вправи у шкільних програмах з фізичного виховання, створити їх модельну класифікацію та алгоритмізувати методику попередження травматизму; 4) доповнити програми підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів питаннями попередження шкільного травматизму; 5) запропонувати заходи профілактики травматизму у шкільній системі фізичного виховання.

Використовуючи тест-опитування вчителів фізичної культури, керівників навчально-виховних закладів; було проведено анкетування, де респондентами були учні та їх батьки. Проаналізувавши журнали медичних працівників шкіл та медичні картки учнів у дитячих консультаціях, ми виявили (табл.1) значну кількість випадків ушкоджень та травм учнів, отриманих під час проведення занять з фізичної культури за один навчальний рік.

Серед причин ушкоджень наші респонденти називають: незадовільний стан спортивного інвентаря – 11%; відсутність інструктажу – 15%; неякісну підготовку місць занять – 17%; незадовільну організацію уроку (перенасичення залів, незадовільний стан дисципліни учнів, відсутність контролю з боку вчителя) – 10%; порушення методики проведення занять (невідповідність фізичного навантаження, недостатнє забезпечення спортування, відсутність навчання методикам страхування, невірний підбір вправ) – 10%; переоцінку своїх можливостей (азарт) – 5%; відсутність відповідного одягу та взуття – 5%; відсутність лікарського контролю – 14%; власну необачність – 7%.

Таблиця 1

Травми у учнів Сумської області, отримані під час занять фізичною культурою

№ п/п	ушкодження	кількість травм	
		хлопці	дівчата
1	Забої, подряпини	722	613
2	Травми (вивихи, підвивихи, розтягування зв'язок) над'яtkово-гомiлкового суглобу	195	94
3	Травми колінного суглобу	34	22
4	Травми кульшового суглобу	5	7
5	Травми кисті	221	147
6	Травми суглобів кисті	172	96
7	Травми ліктьового суглобу	76	39
8	Травми плечового суглобу	32	12
9	Травми ший (підвивих атланта)	18	8
10	Переломи	25	23
11	Струс головного мозку	7	6
12	Виникнення гострого патологічного стану (запаморочення, втрата свідомості, колапс та ін.)	14	28
13	Інші ушкодження	27	18
Всього		1579	1128

Досліджуючи динаміку травматизму в залежності від виду уроку (табл.2) було з'ясовано:

Таблиця 2

Травми, зафіксовані на різних видах уроків

№ п/п	вид уроку	кількість травмованих учнів у %	
		1997 р.	2002 р.
1	Гімнастика	41,6	26,5
2	Легка атлетика	8,1	9,2
3	Лижі	11	7,8
4	Рухливі ігри	4	6,2
5	Волейбол	7,1	5,9
6	Футбол	5,1	17,2
7	Баскетбол	8,3	11,2
8	Гандбол	7	5
9	Плавання	3,7	1,9
10	Інші види	4,1	19,1

1) найбільш травмонебезпечним видом є гімнастика, де необхідно значну увагу приділяти прийомам самострахування та методикам страхування учнів. У нашому випадку зниження показника травм на уроках гімнастики, плавання у 2002 р. – наслідок зменшення кількості вказаних уроків;

2) введення додаткового уроку футболу майже в три рази збільшило кількість травмованих учнів;

3) зміна деяких видів уроків одноборствами – боротьба, східні бойові мистецтва

бокс, потребують підвищених вимог щодо кваліфікації тренерів, організації занять та відповідності матеріально-технічної бази для занять.

Проведення тестування вчителів фізичної культури на курсах підвищення кваліфікації показало, що з них: 21% не володіють методами страхування учнів; 18% не можуть вірно вибрати із запропонованих підвідні вправи для вивчення більш складних і травмонебезпечних; 27% не змогли підібрати вправи для створення методики самострахування; 24% недостатньо знають заходи з профілактики травматизму в системі фізичного виховання; 64% не знають юридичних аспектів своєї відповідальності за порушення правил безпеки при організації навчального процесу.

Важливим етапом наших досліджень була деталізація шкільних програм з фізичного виховання, системний аналіз яких дозволив нам розробити та запропонувати вихідну схему для попередження травматизму на уроках, за алгоритмом якої передбачено: база даних для підбору підготовчих та підвідних вправ, вправ для самострахування, методів страхування та використання необхідного інвентаря й обладнання.

Проведені дослідження дозволяють зробити такі висновки:

1. За локалізацією отриманих ушкоджень переважають травми верхніх кінцівок опорно-рухового апарату учнів.
2. Визначальним у профілактиці травматизму в процесі фізичного виховання учнів є діяльність учителя фізичної культури.
3. Травмонебезпечні види фізичної діяльності потребують системного підходу до профілактики травматизму.

Література

1. Левин М., Ефременкова С. Воспитание чувства ответственности за безопасное поведение – валеологический аспект профилактики детского травматизма // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. – Луцьк, 1999. – С. 680-684.
2. Конох А.П. Профилактика травматизма у младших школьников средствами физического воспитания. – Автореф. дисс. к. наук ф.в.с. – К., 2000. – 17 с.
3. Губар І. Деякі аспекти травматизму дітей шкільного віку на сучасному етапі. // Молода спортивна наука України. – Львів, 2000, Вип. 6, т.1. – с. 201-205

THE MONITORING OF FACTOR OF TRAUMATISM AT SCHOOL AND PREVENTION OF IT IN THE SYSTEM OF PHYSICAL TRAINING OF PUPILS

Iryna BRYZHATAYA

Sumy state pedagogical University named after A.S. Makarenko

The article highlights on the methods of diagnostics and provides the system of preventive measures of traumatism of the pupils.
